

**Kapitāla pietiekamības un
riskā pārvaldības ziņojums (3. pilārs)
2011**

Par šo ziņojumu

Kapitāla pietiekamības un riska pārvaldības ziņojums attiecas uz informācijas nodošanu atklātībai saskaņā ar Kapitāla prasību direktīvu (KPD), ar kuru tika ieviesta Bāzeles II sistēma Eiropas Savienībā; Latvijā jaunais režīms ir spēkā kopš 2008. gada 1.janvāra. Ziņojumā aprakstīti SEB bankas darbībai piemītošie riski un risku pārvaldīšanas mērķi, metodes un politikas, kā arī kapitāla pietiekamības prasību uzturēšana.

SEB piemēro uz iekšējiem reitīngiem balstīto (IRB) pieeju pārskatiem par bankas, korporatīvajiem, mājokļu hipotēku un mazo riska darījumu portfeļiem, kas atbilst 96% no kopējiem riska svērtajiem aktīviem. Ziņošana par pārējiem portfeļiem notiek saskaņā ar standartizēto pieeju. SEB turpinās pakāpeniski piemērot IRB pieeju visam mazo riska darījumu portfelim.

Kopš 2008. gada sākuma SEB bankai ir Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (FKTK) atļauja sniegt pārskatu par operacionālo risku saskaņā ar attīstīto mērīšanas pieeju. Attiecībā uz tirgus risku SEB banka lieto standartizēto pieeju kapitāla pietiekamības novērtēšanas nolūkiem, bet vienlaikus tirgus riska pārvaldībai lieto SEB Grupas iekšējo riskam pakļautās vērtības (VaR) modeli.

SEB pozitīvi vērtē palielināto pārredzamību, ko nodrošina 3. pilāra atskaites. SEB bankas kredītportfeļa kvalitāte un iekšējā riska pārvaldības kultūra nozīmē riska svēro aktīvu samazinājumu, salīdzinājumā ar Bāzeles I prasībām. Tomēr tas nenozīmē, ka kapitāls tiktu atbrīvots tikpat lielā mērā, ņemot vērā regulējuma paaugstināto jutīgumu attiecībā uz uzņēmējdarbības ciklu, uzraudzības iestāžu veikto izvērtējumu, pārejas prasības. SEB bankas Kapitāla politikā noteiktais mērķis ir uzturēt pietiekamu kapitāla rezervi, lai segtu iespējamus riskus darbības vides nenoteiktības pieauguma gadījumos.

Kapitāla pietiekamības un riska pārvaldības ziņojumā sniegta informācija par SEB bankas riska profilu, piemēram, darbības apjomu pa klientu kategorijām un riska klasēm, kas ir kapitāla prasību aprēķina pamatā. Ziņojums papildina informāciju, kas sniegta finanšu gada pārskatā par 2011. gadu.

Satura rādītājs

Turpmāk norādītā informācija tiek sniegta saskaņā ar Latvijas FKTK noteikumiem Nr. 61 „Informācijas atklāšanas un iestādes pārredzamības normatīvie noteikumi”. Šie noteikumi ir atrodami:

http://www.fktk.lv/texts_files/NOT_GROZ_Infoatklas_2010_KONSOL.doc

Apraksts	Lappuse
AS „SEB Banka” un tās konsolidācijas grupassastāvs	3
Riska pārvaldība un organizācija	4
Stratēģijas un metodes attiecībā uz normatīvajos aktos noteikto un iekšējo kapitālu	5
Pašu kapitāls, kapitāla prasības, kapitāla pietiekamības rādītāji	6
Pašu kapitāls	6
Kapitāla prasības	7
Kapitāla pietiekamības rādītāji	8
Kredītrisks	9
Tabula – Kredītriski sadalījumā pa riska darījumu kategorijām un pēc ģeogrāfiskā izvietojuma	9
Tabula – Kredītriski sadalījumā pa riska darījumu kategorijām un nozarēm	10-11
Kredītriska mazināšanas stratēģijas	12
Tabula - Kredītriska mazināšana	13
Standartizētā pieeja	14
Tabula - Kredīta kvalitātes pakāpe	14
Kredītriska struktūra SNV dimensijā	15
Kredītriska reitings un novērtēšana	16
Tabula - Saskaņā ar IRB uzrādītie riski pa riska darījumu kategorijām	17
Tabula - Saskaņā ar IRB uzrādītie riski ar pašu SNZ novērtējumu	18
Tabula - Saskaņā ar IRB uzrādītie riski ar pašu KP novērtējumu	18
Darījuma partnera kredītrisks	19
Operacionālais risks	20
Tirdzniecības portfeļa tirgus risks	21
Banku portfeļa tirgus risks	21
saīsinājumi:	
SNV – saistību nepildīšanas varbūtība	
SNZ – zaudējumi, kas var rasties saistību nepildīšanas gadījumā	
KP – korekcijas pakāpes	

AS „SEB BANKA” UN TĀS KONSOLIDĀCIJAS GRUPAS SASTĀVS

AS „SEB Banka” ir Latvijas Republikā reģistrēta akciju sabiedrība. Banka un tās meitasuzņēmumi darbojas banku un finanšu pakalpojumu jomā. Bankas mātes uzņēmums ir Zviedrijā reģistrēta banka Skandinaviska Enskilda Banken AB.

SEB bankas riska vadība ir integrēta SEB Grupas riska vadības sastāvdaļa – riska vadības politikas, riska analīzes metodes un instrumenti ir saskaņoti, kā arī būtisko risku limiti ir apstiprināti un tiek kontrolēti SEB Grupas līmenī. Riska līmeņa un noteikto limitu operatīvu kontroli nodrošina strukturizēta riska limitu sistēma, kura aptver visus galvenos riska veidus.

Konsolidācijas sastāvs

Komercesabiedrības nosaukums	Komercesabiedrības veids	Daļa pamatkapitālā (%)	Balsstiesību daļa komercesabiedrībā (%)	Pamatojums iekļaušanai grupā
AS „SEB banka”	Banka			Mātes sabiedrība
SIA „SEB līzings”	Cita finanšu iestāde	100%	100%	Meitas sabiedrība
IP AS „SEB Wealth Management”	Ieguldījumu pārvaldes sabiedrība	100%	100%	Meitas sabiedrība
AS „SEB atklātais pensiju fonds”	Pensiju fonds	100%	100%	Meitas sabiedrība

Katra struktūrvienība, gan Banka, gan meitas uzņēmumi, ir atbildīga par riskiem, kam ir pakļauta tā darbība, kā arī katrai ir nepieciešami resursi, lai identificētu un kontrolētu pastāvošos un iespējamus riskus.

RISKA PĀRVALDĪBA UN ORGANIZĀCIJA

Riska pārvaldības mērķi un vadlīnijas

Riska pārvaldība ir viena no bankas pamatdarbībām, tādēļ tā ir būtiska ilgtermiņa rentabilitātei un stabilitātei. Risks rodas no uzņēmējdarbības aktivitātēm un attīstības, un tas ir klientu vajadzību īstenošanas rezultāts. Kredītrisks ir visnozīmīgākais no riskiem, ko SEB uzņemas, nodrošinot klientiem finanšu risinājumus un produktus.

SEB rentabilitāte ir ļoti atkarīga no tās spējas izvērtēt, pārvaldīt un izcenot riskus, ar kuriem tā regulāri saskaras, vienlaikus saglabājot adekvātu kapitalizāciju neparedzētiem gadījumiem. Lai nodrošinātu finansiālo stabilitāti, ar risku saistītos jautājumus identificē, uzrauga un pārvalda agrīnā stadijā. Risks un kapitāls ir būtiskas ilgtermiņa stratēģiskās plānošanas un darbības plānošanas procesu daļas, kas tiek īstenota visas Grupas ietvaros.

Grupa tās riska pārvaldībā piemēro šodienas prasībām atbilstošu risinājumu – neatkarīgas riska kontroles, kredītanalīzes un kredītu apstiprināšanas funkcijas darbojas samērā ilgi. SEB riska un kapitāla pārvaldības stūrakmeņi ir Padomes uzraudzība, skaidra lēmumu pieņemšanas struktūra, augsta riska apziņa darbinieku vidū, vienotas definīcijas un principi, kontrolēta risku uzņemšanās noteiktu limitu ietvaros, kā arī augsta pārredzamības pakāpe, sniedzot informāciju atklātībai.

Riska politika un pilnvarojumi

Grupas kopējos ar risku saistītos pilnvarojumus nosaka Padome, kas tāpat nosaka arī risku pārvaldības, ziņošanas un kontroles principus visaptverošā pamatnostādņu struktūrā. Šo risku politiku papildina Valdes apstiprinātās riska pārvaldības instrukcijas. Riska pilnvarojumus nosaka Valde, bet to izpildi nodrošina Valdes izveidotās komitejas. SEB bankas vēlmi uzņemties risku nosaka Padome ikgadējā uzņēmējdarbības plānošanas procesa ietvaros, kā arī pēc riska stratēģijas, kuru prezentē atbildīgais viceprezidents riska jautājumos.

Riska organizācija un atbildība

Visaptveroša riska pārvaldības struktūra nodrošina, ka Padomes apstiprinātās politikas tiek ievērotas visā SEB darbībā, kas saistīta ar riska uzņemšanos. Padome uzņemas galveno atbildību par riska organizāciju un pietiekamas iekšējās kontroles uzturēšanu. Padome nosaka vispārējās riska un kapitāla pamatnostādnes un uzrauga risku ietekmes attīstību.

Valdei ir pakļautas komitejas, kas ir pilnvarotas pieņemt lēmumus atbilstoši riska veidam. SEB bankas Kredītkomiteja ir augstākā kredītu piešķiršanas institūcija bankā. Vienlaikus lielie kredītu limiti tiek apstiprināti SEB Grupas lemttiesīgajās kredītinstitūcijās.

SEB bankas Aktīvu un pasīvu komiteja (ALCO) kontrolē jautājumus, kas ir saistīti ar darbības attīstību un finansiālajiem rezultātiem, kopējo riska līmeni, kā arī kredītriska, operacionālā, tirgus un likviditātes risku iespējamo ietekmi uz turpmāko attīstību un kapitāla pārvaldību. Visas SEB bankas risku mērīšanas metodes un modeļi tiek regulāri izvērtētas SEB Grupas riska mērīšanas komitejā, kas nodrošina kvalitatīvus visu risku novērtējumus.

Viceprezidents riska jautājumos atbild par visu risku uzraudzību – galvenokārt kredītriska, tirgus riska, operacionālā riska un likviditātes riska uzraudzību, un šajā nolūkā vada struktūrvienības, kas atbild par kredītu apstiprināšanu, kopējo risku un pārskatu sagatavošanu, kā arī riska kontroli. Riska kontrole cieši sadarbojas ar katras divīzijas risku vadības struktūrām, vienlaikus saglabājot neatkarību kā Grupas riska kontroles daļa.

Par ikdienas riska pārvaldību SEB ir atbildīgas biznesa, resursu pārvaldības un atbalsta struktūras. Katrā no biznesa struktūrām ir īpaši nozīmēti risku vadītāji.

Papildus informāciju par finanšu risku vadību SEB Bankā var gūt 2011.gada finanšu pārskata 3.pielikumā.

Stratēģijas un metodes attiecībā uz normatīvajos aktos noteikto un iekšējo kapitālu

Lai izprastu biznesa lēmumu finansiālās sekas visos līmeņos un to, kā tās laika gaitā ietekmē uzņēmuma vērtību, SEB banka aktīvi pārvalda trīs galvenās jomas: 1) biznesa apjomu izaugsme, struktūra un risks; 2) kapitāla, finansējuma un likviditātes prasības; 3) rentabilitāte. Tiek izvirzīti un regulāri pārskatīti mērķi, lai pārvaldītu un optimizētu resursus, ievērojot šīs trīs jomas. Riskus SEB banka uzņemas tikai tad, ja tā spēj saprast, izvērtēt un kontrolēt rezultātus normatīvajos aktos noteikto un kapitāla limitu ietvaros.

Kapitāla politika nosaka to, kā kapitāla pārvaldībai būtu jādarbojas uzņēmējdarbības mērķu sasniegšanas labā. Akcionāru prasības attiecībā uz atdevi no kapitāla ir jālīdzsvaro ar regulatoru izvirzītajām kapitāla prasībām. Lai novērtētu papildu drošības rezerves lielumu, kas pārsniedz noteiktās minimālās kapitāla prasības, tiek izmantota stresa testēšana ar scenārijiem, kuros ir paredzēta strauja lejupslīdes iespējamība makroekonomiskajā vidē.

Neatkarīgi no labas riska pārvaldības SEB bankai ir jāsauglabā kapitāla rezerves pret neparedzētiem zaudējumiem. Kapitāla mērķi tiek noteikti gan tāpēc, lai nodrošinātu pietiekamu stabilitāti pamatkapitāla saglabāšanai, gan arī, lai nodrošinātu pastāvīgo biznesu arī sarežģītos periodos, saglabājot tā dēvēto komforta rezervi papildus juridiskajām prasībām. SEB iekšējā kapitāla pietiekamības novērtējumā ir aptverti regulatora noteikto minimālo kapitāla prasību, kā arī tirgus iespējamo izmaiņu ietekmes uz kapitāla apsvērumi. SEB bankas iekšējā kapitāla pietiekamības novērtēšanas process ir pilnībā integrēts SEB Grupas atbilstošajā procesā.

Kapitāla sadale pa biznesa virzieniem ir plānošanas procesa neatņemama daļa. Analīzes pamatā ir faktiskais un plānotais uzņēmējdarbības apjoms. Modelis lielā mērā ir konstruēts uz Bāzeles II kapitāla pietiekamības noteikumu radītās platformas, taču to paplašina ar citiem riska veidiem, lai panāktu augstāku riska jutīgumu kapitāla novērtējuma procesos.

Aktīvu un pasīvu komiteja (ALCO) un Finanšu direktors atbild par SEB bankas Iekšējo kapitāla pietiekamības novērtējuma procesu (ICAAP), kura mērķis ir novērtēt kapitāla prasības saistībā ar riska profilu un piedāvāt stratēģiju kapitāla līmeņa saglabāšanai. Šis process ir integrēts uzņēmējdarbības plānošanā un veido iekšējās pārvaldības struktūras un iekšējās kontroles sistēmas daļu. Līdz ar nepārtrauktu uzraudzību un ziņošanu Padomei par kapitāla pietiekamību tiek nodrošināts, ka saikne starp pašu kapitālu, normatīvajos aktos noteiktajām un uz reitingiem balstītajām prasībām tiek pārvaldīta tā, lai neapdraudētu SEB bankas rentabilitāti un finanšu stabilitāti.

Kapitālu pārvalda centralizēti, vienlaikus izpildot arī vietējās prasības attiecībā uz ar likumu noteikto un iekšējo kapitālu. Kapitāla pietiekamības koeficienti ir galvenie kapitāla stabilitātes rādītāji. Atbilstoši SEB Grupas Kapitāla politikai mātes uzņēmums nodrošina papildu kapitālu, ja SEB bankai nepieciešams kapitāla palielinājums, lai sasniegtu šajā politikā noteiktos rādītājus.

PAŠU KAPITĀLS, KAPITĀLA PRASĪBAS, KAPITĀLA PIETIEKAMĪBAS RĀDĪTĀJI**Pašu kapitāls**

Lai nodrošinātos pret SEB bankas biznesam piemītošiem riskiem un sekmētu ilgtermiņa attīstību, SEB bankai visu laiku ir jāuztur pietiekams kapitāla līmenis. Pašu kapitāls ir pirmā un otrā līmeņa kapitālu summa, no kuras atskaitīts pašu kapitāla samazinājums.

Atbilstoši Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (FKTK) noteikumiem SEB bankas pašu kapitāls ir aprēķināts šādi:

tūkst. LVL	31.12.2011.
Pašu kapitāla pirmā līmeņa elementi	
- apmaksātais pamatkapitāls	102 106
- akciju emisijas uzcenījums	3 565
- uz pašu kapitāla pirmā līmeņa elementiem attiecināmais rezerves kapitāls	203
- iepriekšējo gadu revidētā nesadalītā peļņa	121 927
- kārtējā darbības gada revidētā peļņa	60 608
- samazinājums nemateriālie aktīvi	(2 783)
Pašu kapitāla pirmā līmeņa elementi kopā	285 626
Pašu kapitāla otrā līmeņa elementi	
- subordinētais kapitāls, kas nedrīkst pārsniegt 50% no pirmā līmeņa elementu kopsumma	75 341
- uzkrājumu pārsniegums pār paredzamajiem zaudējumiem saskaņā ar IRB pieeju ⁽¹⁾	10 298
- pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu pārvērtēšanas rezerve	259
Pašu kapitāla otrā līmeņa elementi kopā	85 898
Pašu kapitāls	371 524

Piezīmes:

(1) ja uzkrājumi un vērtības korekcijas kredītriskiem, kas uzrādīti saskaņā ar uz iekšējiem reitingiem balstīto pieeju, ir lielāki nekā ar šiem riskiem saistītie paredzamie zaudējumi, šis pozitīvs rezultāts tiek pieskaitīts pie otrā līmeņa, bet ne vairāk kā 0,6 procentu apmērā no riska darījumu riska svērto vērtību kopsummas.

Kapitāla prasības

Kredītrisks

Kredītrisks ir risks, ka sadarbības partneri nenorēķināsies ar SEB banku pilnībā un noteiktajā laikā. Kredītrisku kontrole notiek regulāri, novērtējot katra sadarbības partnera un atsevišķu portfeļu riska līmeni, nosakot limitus katram aizņēmējam, saistītu aizņēmēju grupām, kā arī atsevišķiem segmentiem. SEB bankas kredītrisks tiek samazināts, nodrošinot paaugstināta riska darījumus ar atbilstošām ķīlām un garantijām. Kredītrisks tiek uzraudzīts nepārtraukti un to novērtē katra mēneša, ceturkšņa un gada griezumos. Kredītriska koncentrācija tiek analizēta, novērtējot individuālo riska darījumu, nozaru, nodrošinājumu un valūtu koncentrāciju.

Tirgus risks

Tirgus risks ir zaudējumu vai nākotnes ieņēmumu samazinājuma risks procentu likmju, valūtas kursu vai vērtspapīru cenu izmaiņu rezultātā (ieskaitot cenu risku pārdodot aktīvus vai slēdzot pozīcijas). SEB banka lieto „Value at Risk” (VaR) modeli, lai novērtētu pozīciju tirgus risku un iespējamās maksimālās zaudējumus, kas var rasties no tirgus svārstībām. Procentu likmju risku, ko ietekmē ar procentu ieņēmumiem un izdevumiem saistīto aktīvu un pasīvu atmaksas termiņi vai likmju pārskatīšanas datumi, SEB banka kontrolē, lietojot Delta 1% novērtējumus un tiem noteiktos limitus. SEB banka kontrolē valūtas risku, nosakot atvērtu pozīciju limitus un uzraugot to aizpildījumu katru dienu.

Operacionālais risks

Operāciju risks ir zaudējumu risks ārējo (dabas katastrofas, ārējie zaudējumi u.c.) vai iekšējo (IT sistēmu avārija, krāpšana, iekšējo vai ārējo noteikumu neievērošana vai nepietiekama iekšējā kontrole) faktoru ietekmē. Operāciju riska identifikācijai, analīzei un kontrolei SEB banka lieto SEB Grupas attīstīto operāciju riska vadības sistēmu ORMIS, kura nodrošina incidentu reģistrāciju un zaudējumu novērtēšanu.

Kapitāla prasības

tūkst. LVL	31.12.2011.
Kredītrisks ar IRB pieeju:	
Iestādes	5 786
Komerccabiedrības	104 269
Mazo riska darījumu portfelis	27 254
Kredītriska kapitāla prasību kopsumma ar IRB pieeju	137 309
Kredītrisks, darījumu partnera kredītrisks ar standartizēto pieeju:	
Vietējas valdības	316
Mazo riska darījumu portfelis	2 322
Kavētie riska darījumi	225
Citi posteņi	3 498
Kredītriska, darījumu partnera kredītriska kapitāla prasību kopsumma ar standartizēto pieeju	6 361
Tirgus risku kapitāla prasība	
Ārvalstu valūtas riska kapitāla prasība	4 389
Pozīcijas riska kapitāla prasība	564
Tirgus risku kapitāla prasību kopsumma	4 953
Operacionālais risks ar attīstītās mērīšanas pieeju	8 879
Kapitāla prasību aprēķina kopsavilkums	
Kredītrisks	143 669
Tirgus risks	4 953
Operacionālais risks	8 879
Kopā	157 501

Kapitāla pietiekamības rādītāji

tūkst. LVL	31.12.2011.
Kapitāla resursi	
Pirmā līmeņa kapitāls	285 626
Otrā līmeņa kapitāls	85 898
Pašu kapitāls	371 524
Kapitāla pietiekamība	
Kapitāla prasība	157 501
Kapitāla prasību segums ar pašu kapitālu	214 023
Pašu kapitāla attiecība pret kapitāla prasībām	235,89%
Pirmā līmeņa kapitāla pietiekamības rādītājs, %	14,51%
Kapitāla pietiekamības rādītājs, %	18,87%

KREDĪTRISKS**Kredītriski sadalījumā pa riska darījumu kategorijām un pēc ģeogrāfiskā izvietojuma**

Riska darījumu vērtības, tūkst. LVL	Latvija	Lietuva	Igaunija	Zviedrija	OECD reģiona valstis	pārējās valstis	kopā
Centrālās valdības vai centrālās bankas	250 424	3			2		250 429
Vietējas valdības	7 901						7 901
Mazo riska darījumu portfelis	38 519	27	98	5		43	38 692
Kavētie riska darījumi	1 879						1 879
Citi posteni	64 380				1 275		65 655
Kopā ar standartizēto pieeju	363 103	30	98	5	1 277	43	364 556
Komersabiedrības	1 366 117	4 304	10 028	5 453	10 537	4 961	1 401 400
Iestādes	990	339	9 565	370 823	23 339	386	405 442
Mazo riska darījumu portfelis	843 326	438	200	193	2 320	3 994	850 471
Kopā ar IRB pieeju	2 210 433	5 081	19 793	376 469	36 196	9 341	2 657 313
Kopā	2 573 536	5 111	19 891	376 474	37 473	9 384	3 021 869

Ģeogrāfiskais sadalījums norādīts pēc parādnieku rezidentūras valsts.
Ārpusbilances posteni norādīti pēc attiecīgo korekcijas pakāpju piemērošanas.

Kredītriski sadalījumā pa riska darījumu kategorijām un nozarēm

Riska darījumu vērtība, tūkst. LVL		31.12.2011.
Centrālās valdības vai centrālās bankas		250 429
Vietējas valdības		7 901
Mazo riska darījumu portfelis		38 692
no tiem:	pakalpojumi uzņēmumiem un mājsaimniecībām	3 655
	būvniecība	1 181
	apstrādes rūpniecība	2 463
	transports	3 116
	vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	5 003
	lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	3 443
	ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	242
	elektroenerģija, gāzes apgāde un ūdens apgāde	297
	ūdens transports	59
	pārējie kredīti privātpersonām	17 494
	īpašumu pārvaldība	463
	citi	1 276
Kavētie riska darījumi		1 879
no tiem:	pakalpojumi uzņēmumiem un mājsaimniecībām	246
	būvniecība	181
	apstrādes rūpniecība	271
	transports	313
	vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	352
	lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	152
	pārējie kredīti privātpersonām	332
	īpašumu pārvaldība	15
	citi	17
Citi posteni		65 655
no tiem:	finanšu un apdrošināšanas darbības	1 275
	citi	64 380
Kopā ar standartizēto pieeju		364 556
Komercesabiedrības		1 401 400
no tām:	pakalpojumi uzņēmumiem un mājsaimniecībām	138 373
	būvniecība	86 913
	finanšu un apdrošināšanas darbības	34 443
	apstrādes rūpniecība	124 958
	transports	130 198
	vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	209 889
	lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	111 535
	ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	9 358
	elektroenerģija, gāzes apgāde un ūdens apgāde	106 174
	ūdens transports	11 406
	individuālie komersanti	49 855
	īpašumu pārvaldība	369 949
	citi	18 349
Iestādes		405 442

Mazo riska darījumu portfelis	850 471
no tiem:	
hipotekārie kredīti privātpersonām	651 809
patēriņa kredīti, norēķinu karšu un kontu kredīti privātpersonām	54 931
pakalpojumi uzņēmumiem un mājsaimniecībām	12 414
būvniecība	7 730
apstrādes rūpniecība	8 873
transports	4 749
vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	18 690
lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	28 625
ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	463
elektroenerģija, gāzes apgāde un ūdens apgāde	1 656
pārējie kredīti privātpersonām	49 690
īpašumu pārvaldība	7 383
citi	3 458
Kopā ar IRB pieeju	2 657 313
Kopā	3 021 869

Ārpusbilances posteņi norādīti pēc attiecīgo korekcijas pakāpju piemērošanas.

Kredītriska mazināšanas stratēģijas

Kredītu apstiprināšana ir balstīta uz darījumu partnera kredītspējas un uz kredīta darījuma veida izvērtējumu – gan attiecībā uz darījumu, gan arī vispārēju attiecīgā partnera izvērtējumu. Tiek ņemta vērā darījumu partnera pašreizējā un prognozētā finansiālā situācija, kā arī aizsardzība, ko nodrošina vienošanās, ķīla utt., ja pasliktinātos kredīta kvalitāte.

Izvēloties konkrētu kredītriska mazināšanas paņēmieni, tiek ņemta vērā tā juridiskā izpildāmība, tā piemērotība konkrētajam partnerim, kā arī SEB pieredze un spēja pārvaldīt un kontrolēt attiecīgo paņēmieni.

Vissvarīgākie kredītriska mazināšanas paņēmieni ir dažāda veida ķīlu un nodrošinājuma vienošanās, galvojumi. Nekustamā īpašuma hipotēkas, augstas kvalitātes vērtspapīri un skaidra nauda ir visbiežāk sastopamie nodrošinājuma veidi.

Lieliem korporatīvajiem klientiem kredītrisku parasti mazina, izmantojot vienošanās, tostarp ierobežojumus iekļāt aktīvus. Šajā klientu segmentā īpaša nozīme ir neatkarīgai un profesionālai kredītanālei. Korporatīvo klientu apkalpošanai ir izveidota kredītanāles struktūra, kas nodrošina neatkarīgu analīzi un slēdzienus par kredītiem.

Kredītu portfeli regulāri analizē no riska koncentrēšanās viedokļa ģeogrāfiski un pa nozarēm, kā arī pa atsevišķiem lieliem klientiem – gan attiecībā uz tiešajiem riskiem, gan uz nodrošinājuma un galvojumu devējiem.

Visas mazo riska darījumu portfeļos neiekļauto kredītu nodrošinājuma vērtības tiek pārskatītas vismaz reizi gadā, un to veic attiecīgā kredītu komiteja. Nodrošinājuma vērtības darījumos, kas ir iekļauti uzraudzības sarakstā, pārskata biežāk. Pamatā nodrošinājuma vērtību aprēķina uz aktīva aplēstās tirgus vērtības bāzes, piemērojot konservatīvu diskonta likmi. Tirgus vērtība ir jādokumentē ar neatkarīgu ārējo novērtējumu vai arī attiecīgā gadījumā – ar pamatotu iekšējo aplēsi.

Mazo riska darījumu portfeļos iekļauto kredītu nodrošinājumu vērtības tiek indeksētas divas reizes gadā, balstoties uz nekustamo īpašumu tirgus vērtību indeksiem, kurus SEB bankai piegādā neatkarīga struktūra.

Dažādu riska mazināšanas paņēmieni vispārējais kontroles process ietver kredītu pārbaudes un apstiprināšanas prasības, konkrētas kredīta produktu pamatnostādnes, kā arī kredītriska uzraudzību un kontroli. Regulāri tiek uzraudzīta gan riska, gan risku mazinošā nodrošinājuma vērtība. Biežums ir atkarīgs no partnera riska līmeņa, darījuma struktūras un augsta riska instrumenta likviditātes. Kontroles process atšķiras dažādiem instrumentiem un dažādās biznesa struktūrvienībās.

Kredītriska mazināšana

tūkst. LVL	Riska darījumu vērtība	Galvojumi	Ķīlu nodrošinājums	tostarp finanšu ķīlas
Centrālās valdības vai centrālās bankas	250 429	40 521		
Vietējas valdības	7 901		5	5
Mazo riska darījumu portfelis	38 692			
Kavētie riska darījumi	1 879			
Citi posteni	65 655			
Kopā ar standartizēto pieeju	364 556	40 521	5	5
Komersabiedrības	1 401 400		22 327	18 345
Iestādes	405 442			
Mazo riska darījumu portfelis	850 471	134 857	493 815	2 851
Kopā ar IRB pieeju	2 657 313	134 857	516 142	21 196
Kopā	3 021 869	175 378	516 147	21 201

Ārpusbilances posteņi norādīti pēc attiecīgo korekcijas pakāpju piemērošanas.

Tabulā norādīti tikai tās riska mazināšanas darbības, kas ir attiecināmas kapitāla pietiekamības atskaišu nolūkos.

Standartizētā pieeja

SEB banka lieto standartizēto pieeju lai novērtētu prasības pret centrālajām valdībām, centrālajām bankām, kā arī vietējām valdībām. Standartizētajā pieejā tiek pielietota arī mazo riska darījumu portfeli iekļautiem līzinga darījumiem. Ieviešot Grupas Bāzeles II plānu, visi minētie riski, izņemot sabiedriskā sektora risku, tuvāko pāris gadu laikā tiks iekļauti IRB procesā.

Līdz ar to lielākās prasības, kur riska svara noteikšanai tiek izmantots ārējais reitings, ir saistīti ar centrālajām valdībām, centrālajām bankām, kā arī ar vietējām valdībām. Saskaņā ar regulējumu ir jāizmanto valsts reitings, ko noteikušas ārējās kredītu novērtējuma institūcijas (ĀKNI) – *Moody's, S&P un Fitch*.

Turpmāk redzamajā tabulā parādīti Bāzeles II sistēmas ietvaros uzrādītie riski, kas rodas darbā ar centrālajām valdībām, centrālajām bankām un vietējām valdībām – iedalījumā pēc kredīta kvalitātes.

Kredīta kvalitātes pakāpe

SEB riska klases	Standard&Poor's reitingi	Riska darījumu vērtība, tūkst. LVL
1-4	AAA līdz A-	0
5-7	BBB+ līdz BBB-	0
8-10	BB+ līdz BB-	198 689
11-12	B+ līdz B	59 641
13-16	B- līdz D	0
Kopā		258 330

Kredītriska struktūra SNV dimensijā

Mājokļu kredītiem un citiem mazo riska darījumu portfeļiem klientu riska novērtēšanai SEB banka izmanto scoringa modeļus gan kredīta piešķiršanas brīdī, gan lai sadalītu riskus pa vienmērīgām saistību nepildīšanas grupām riska svērto aktīvu aprēķināšanas brīdī. Scoringa noteikšanas kritēriju un grupu veidošanas parametri ir atkarīgi no veicamās uzņēmējdarbības, un tie atšķiras pa portfeļiem.

Visiem mazo riska darījumu portfeļi neiekļautiem partneriem, saistībā ar kuriem SEB banka ir uzņēmusies kredītrisku, tiek piešķirta iekšējā riska klase, kura atspoguļo saistību neizpildes risku. Riska klasifikācijas skalā ietilpst 16 klases, kur 1 ir viszemākais iespējamais risks, bet 16 – saistību nepilde. Riska klases no 1 līdz 7 uzskatāmas par “investīcijām piemērotām”, savukārt 13 līdz 16 klasificē kā “uzraugāmi”.

Turpmāk redzamā tabula parāda zemākos un augstākos saistību nepildīšanas varbūtības (SNV) rādītājus SEB riska klasēs, kā arī atspoguļo aptuveno atbilstību divu reitinga aģentūru skalām. Šī atbilstība balstās uz līdzībām starp SEB un šo aģentūru izmantoto metodi un definīcijām, vērtējot parādniekus, savukārt šī līdzība veido vērā ņemamu atbilstību starp SEB riska klašu piesaisti SNV rādītājiem un aģentūru publicēto saistību nepildes statistiku.

	Riska klases	Apakšējā SNV	Augšējā SNV	Moody's	S&P
Investīciju kategorija	1–4	0,00%	0,07%	Aaa..A3	AAA..A–
	5–7	0,07%	0,26%	Baa	BBB
Standarta bizness	8–10	0,26%	1,61%	Ba	BB
	11–12	1,61%	6,93%	B1/B2	B+/B
Uzraugāmie	13-16	6,93%	100,00%	B3..C	B–..D

Riska klases izmanto kā svarīgus parametrus kredītpolitikā un kredītu apstiprināšanas procesā (tostarp lēmumos par kredītlimitu), kā arī kredītportfeļa uzraudzībā, pārvaldē un pārskatu sniegšanā. Riska klasifikācijas sistēma ir balstīta uz kredītanālizi un tā aptver uzņēmējdarbības un finanšu risku. Riska novērtēšanā izmanto finanšu rādītājus un salīdzinājumus ar līdzīgiem uzņēmumiem.

Riska klases un ar tām saistītās SNV aplēses ir arī būtisks pamats, aprēķinot riskam pakļauto kapitālu, veidojot saikni ar cenu veidošanas un rezultātu mērīšanas procesiem. Tāpat arī zaudējumu, kas var rasties no saistību nepildes (SNZ), parametri tiek izmantoti šiem pašiem mērķiem. Procesi kredītriska pārvaldīšanā ir aprakstīti turpmākajās sadaļās.

Arī pašas reitingu sistēmas veikspēju un rezultātus regulāri pārbauda Risku Centrs, ievērojot “Instrukciju par riska mērīšanas sistēmu apstiprināšanu, pārbaudi un validāciju”. Validāciju veic, lai nodrošinātu gan to, ka SEB riska klases piešķiršanas (RKP) sistēma darbojas atbilstoši noteiktajām prasībām, gan arī to, ka tā tiek izmantota saskaņā ar iekšējiem noteikumiem un instrukcijām. SEB riska skalas spēja noteikt riska un SNV līmeņus visa cikla gaitā tiek novērtēti katru ceturksni. Validāciju veic Risku Centrs, neatkarīgs no struktūrām, kuras ir atbildīgas par riska klašu piešķiršanu partneriem.

Kredītriska reitings un novērtēšana

SEB RKP sistēma ir instruments riska klašu piešķiršanai skalā no 1 līdz 16 mazo riska darījumu portfeļos neiekļautiem partneriem, kas aptver korporatīvos klientus, nekustamos īpašumus, finanšu iestādes un specializētos uzņēmumus. SEB izmanto tās pašas riska klases, SNV skalu un vispārējo reitingu piešķiršanas pieeju visiem parādniekiem, nedaudz pielāgojot parametrus un definīcijas, lai atspoguļotu noteiktu nozaru īpatnības – piemēram, finanšu iestādēm.

SEB RKP sistēma ir balstīta uz tradicionālajiem kredītanalīzes standartiem, kas aptver uzņēmējdarbības risku un finanšu risku – parādnieka situāciju izvērtē, salīdzinot to ar aprakstošu definīciju kopumu. Lai nodrošinātu partneru riska novērtējumu kvalitāti, tiek izmantoti finanšu rādītāji, salīdzinājumi ar līdzīgiem uzņēmumiem un skoringa instrumenti. SEB RKP sistēmā izmanto standarta paraugu – riska klases darba lapu, kuru pārbauda kredītu piešķiršanas struktūras kredīta pieteikuma, kā arī ikgadējā limita pārskata gadījumā.

Visi klienti ir pakļauti minimālam ikgadējam izvērtējumam, ko veic kredītu apstiprināšanas struktūra. Klientus ar augstāku risku (13.–16. riska klase) pārbauda biežāk, lai ļautu konstatēt iespējamās problēmas agrīnā fāzē, palielinot iespēju rast konstruktīvus risinājumus.

Mazo risku darījumu portfeļiem, risku novērtēšana un sadalīšana pa SNV grupām notiek, izmantojot skoringa metodi, kur vissvarīgākie faktori ir kredītvēstures kritēriji. Jauniem klientiem bez sadarbības vēstures ar banku riski tiek novērtēti, izmantojot atklāti pieejamu informāciju un pārbaudītus riska noteikšanas kritērijus.

SNV rādītājus aprēķina kā vidējo iekšējo vēsturiski novēroto saistību nepildīšanas biežumu vienā vai vairākos pilnos kredītciklos.

Ar SEB pieeju noteikt reitingus visa cikla garumā (*through-the-cycle*) tiek panākts, ka SNV aplēses atspoguļo sagaidāmo ilgtermiņa vidējo saistību neizpildīšanas biežumu pilnā kredītciklā noteiktai riska klasei. Lejupslīdes periodos ir grūtības atšķirt sistēmiskas problēmas no konkrētam klientam piemītošajām, tāpēc riska klases zināmā mērā svārstās saskaņā ar ekonomisko ciklu.

Līdzīgā veidā SNZ un KP aplēses ir balstītas uz SEB vēsturiskajiem datiem apvienojumā ar attiecīgiem ārējiem datiem, lai, piemēram, veiktu kredītcikla kalibrāciju.

Saskaņā ar IRB uzrādītie riski pa riska darījumu kategorijām

tūkst. LVL	Riska klase	SNV diapazons	Riska darījumu vērtība	Riska darījumu riska svētā vērtība
Komerksabiedrības	1-4	0<0,08%	38 241	4 670
	5-8	0,08<0,32%	124 699	69 101
	9-10	0,32<1,61%	438 447	345 000
	11-12	1,61<5,16%	393 049	422 212
	13-16	5,16<100%	406 964	462 375
Kopā komerksabiedrības			1 401 400	1 303 358
Iestādes	1-4	0<0,08%	389 098	59 817
	5-8	0,08<0,32%	10 346	4 162
	9-10	0,32<1,61%	845	718
	11-12	1,61<5,16%	5 143	7 608
	13-16	5,16<100%	10	24
Kopā iestādes			405 442	72 329
Mazo riska darījumu portfelis		0,4<0,6%	33 738	5 209
		0,6<1,0%	373 592	88 074
		1,0<5,0%	142 651	65 756
		5,0<10%	24 583	15 033
		10<30%	104 526	166 599
		30<50%	0	0
		50<100%	171 381	0
Kopā mazo riska darījumu portfelis			850 471	340 671
Kopējais saskaņā ar IRB uzrādītais riska darījumu apmērs			2 657 313	1 716 358

Ārpusbilances posteņi norādīti pēc attiecīgo korekcijas pakāpju piemērošanas.

SNV – saistību nepildīšanas varbūtība – visa cikla garumā (*through-the-cycle*) koriģēta varbūtība, kas aplēsta katrai riska klasei (nemazumtirdzniecības darījumiem) un homogēnu parādnieku grupai (mazumtirdzniecības darījumiem).

IRB sistēmā riska darījumi augšējos SNV diapazonos saņem zemu riska svērumu un attiecīgi – zemas uz riska svērtiem aktīviem balstītās kapitāla prasības, taču tie patērē kapitālu arī sagaidāmo zaudējumu un uzkrājumu formā.

Saskaņā ar IRB uzrādītie riski ar pašu SNZ novērtējumu

tūkst. LVL	SNZ	Riska darījumu vērtība
Mazo riska darījumu portfelis	10<20%	311 636
	20<30%	131 198
	30<40%	171 982
	40<50%	128 399
	>50%	107 256
Kopā		850 471

SNZ – zaudējumi, kas var rasties saistību nepildīšanas gadījumā – statistiski sagaidāmie zaudējumi saistību nepildīšanas gadījumā, ko izsaka kā riska darījumu summas procentu saistību nepildīšanas gadījumā.

Saskaņā ar IRB uzrādītie riski ar pašu KP novērtējumu

tūkst. LVL	Sākotnējais risks	Risks pēc KP
Attīstītā IRB pieeja, Mazo riska darījumu portfelis	870 173	850 471

KP – korekcijas pakāpe – statistiski sagaidāmais risks saistību nepildīšanas gadījumā, ko izsaka kā nominālās līguma summas procentu.

DARĪJUMA PARTNERA KREDĪTRISKS

SEB slēdz atvasinātos darījumus tikai, lai piedāvātu klientiem risinājumus finanšu risku pārvaldībai, bet pēc tam pārvalda to rezultātā izveidotās pozīcijas, slēdzot ar SEB Grupu riskus kompensējošus līgumus. Tāpat SEB banka izmanto atvasinātos instrumentus, lai aizsargātu finanšu aktīvu un pasīvu naudas plūsmu un patieso vērtību pret procentu likmju svārstībām. Finanšu darījumos parasti tiek piemēroti nodrošinājuma līgumi, lai vēl vairāk mazinātu partnera risku.

Partnera riski, kas izriet no atvasinātajiem līgumiem, mēdz būt dažādi atkarībā no tirgus kursu izmaiņām. Lai atspoguļotu arī nākotnes tirgus apstākļu nenoteiktību, tiek aprēķināta iespējamo nākotnes risku summa, kuru pieskaita riska darījumu summai. Lai sagatavotu kapitāla pietiekamības atskaites, kā arī, lai noteiktu un uzraudzītu kredītlimitus, SEB izmanto pašreizējā riska darījuma metodi (*Current Exposure*) (tirgus vērtība + pieskaitījums par iespējamiem nākotnes riskiem).

Iekšējā kapitāla aprēķināšanai tiek izmantots SEB Grupas izstrādāts modelis, ar kura palīdzību aprēķina sagaidāmā pozitīvā riska darījuma parametram līdzīgu rādītāju. Šis aprēķins ir balstīts uz Grupas iekšējo riskam pakļautās vērtības modeli tirgus riska noteikšanai.

Atvasināto instrumentu veidi	Līguma aizvietošanas vērtība	Līguma nosacītā pamatvērtība	Riska svērtā vērtība
Procentu atvasinātie instrumenti	14 169	269 198	15 177
Ārvalstu valūtas atvasinātie instrumenti	1 539	127 191	1 158
Kapitāla vērtspapīru atvasinātie instrumenti	552	5 348	189
Kopā	16 260	401 737	16 524

Riska darījuma aizvietošanas vērtība ir izdevumi, kas var rasties iestādei, ja darījuma partneris nepildīs saistības saskaņā ar darījuma nosacījumiem un iestādei būs nepieciešams noslēgt jaunu līdzīgu darījumu par citu cenu.

OPERACIONĀLAIS RISKS

Kopš 2008. gada SEB ir uzraudzības iestāžu izsniegta atļauja izmantot attīstīto mērīšanas pieeju (AMA) operacionālā riska noteikšanai Grupas līmenī. Šī atļauja apliecina SEB ilggadējo pieredzi un zināšanas par operacionālā riska pārvaldību, tostarp kapitāla modelēšanu, operacionālā riska incidentu ziņošanu un procesu kvalitātes novērtēšanu.

SEB banka ar AMA modeli strukturē un aprēķina zaudējumus no operacionālā riska pa noteiktām biznesa līnijām un to segšanai nepieciešamo kapitālu ar ticamības līmeni 99,9%. SEB kvantificē operacionālo risku ar zaudējumu sadales metodi, izmantojot ārējo informāciju par operacionālajiem zaudējumiem pasaules finanšu sektorā. AMA modelī precīzi tiek fiksēts riska līmenis, kas atbilst SEB darbības apjomam un darbības virzieniem. Aprēķinot nepieciešamo kapitālu konkrētai struktūrvienībai, ņem vērā tās riska pārvaldības kvalitāti, kas balstīta uz pašnovērtējumu. Efektīva operacionālā riska pārvaldība izraisa novērtētā kapitāla samazinājumu, savukārt nepietiekamas riska pārvaldības rezultātā tas pieaug.

AMA ietvaros nepieciešams aprēķināt gan neparedzētos, gan sagaidāmos operacionālos zaudējumus. SEB neparedzēto zaudējumu aprēķinā SEB AMA modelī tiek ņemti vērā ārējie zaudējumi virs noteikta sliekšņa, savukārt sagaidāmo zaudējumu aprēķinā papildus tam tiek ņemta vērā arī SEB iekšējo zaudējumu statistika.

Operacionālā riska, drošības un darbības atbilstības pārvaldības nolūkos SEB kā palīginstrumentu izmanto uz šodienas informācijas tehnoloģijām balstītu infrastruktūru. Visiem SEB Grupas darbiniekiem ir noteikta prasība izmantot sistēmu operacionālā riska incidentu uzskaitēi, bet visu līmeņu vadītājiem ir jāidentificē, jāizvērtē, jāuzrauga un jāveic pasākumi riska mazināšanai. Ieviestā sistēma atvieglo operacionālo risku pārvaldību, kā arī ļauj maksimāli samazināt notikušo incidentu ietekmi.

SEB noteiktā apjomā ir apdrošināta pret finanšu zaudējumiem, kas radušies tādu kriminālu darbību rezultātā, kuras veiktas nolūkā gūt pretlikumīgu finansiālu labumu, tāpat segums ietver zaudējumu kompensāciju vai izlīguma norēķinus par finanšu zaudējumiem, ko izraisījusi īpašuma bojāeja vai bojājumi, vai miesas bojājumi. Tomēr SEB kapitāla prasības attiecībā uz operacionālo risku, kas aprēķinātas ar AMA modeļa palīdzību, neietekmē šāda ārējā apdrošināšana, kas vērsta uz operacionālo risku zaudējumu samazināšanu vai nodošanu.

TIRDZniecības PORTFEĻA TIRGUS RISKS

Tirdzniecības portfeļa tirgus risks ir nebūtisks dēļ SEB bankas portfeļa nenozīmīgā apjoma un tajā iekļautiem finanšu instrumentiem. Kapitāla pietiekamības novērtēšanas nolūkam SEB banka lieto standartizēto pieeju, bet vienlaikus tirgus riska pārvaldībai lieto SEB Grupas iekšējo riskam pakļautās vērtības (RPV) modeli.

Par SEB bankas tirgus risku novērtējumu vairāk skat. AS SEB banka 2011.gada finanšu pārskata 3. pielikumā.

BANKAS PORTFEĻA TIRGUS RISKS

Tirgus riski banku portfelī galvenokārt rodas sakarā ar valūtu, procentu likmju termiņu un bilances aktīvu-pasīvu periodu nesakritību. Par šo risku pārvaldību kopumā ir atbildīga Resursu pārvaldības nodaļa.

Banku portfeļa tirgus risks tiek uzraudzīts gan no vērtības viedokļa (*Delta 1%* un RPV), gan arī no ienākumu viedokļa (neto procentu ienākumu jūtīgums).

Par SEB bankas tirgus risku novērtējumu vairāk skat. AS SEB banka 2011.gada finanšu pārskata 3. pielikumā.